

Kulturutredningen 2014

Hørings svar fra Bokhandlerforeningen

Om Bokhandlerforeningen

Bokhandlerforeningen er den samlende bransjeforeningen for alle som driver detaljhandel av bøker som eget forretningsområde gjennom bokhandel. Foreningen representerer 600 bokhandler med omlag 3000 ansatte. Medlemmene varierer fra de største kjedebokhandlerne til små uavhengige bokhandler. Bokhandelen representerer 55 prosent av bokmarkedet.

Over hele landet, i store byer og på små tettsteder, finnes det i dag en bokhandel der folk bor. I løpet av en måned møter våre bokhandleransatte flere hundre tusen potensielle lesere. Det gir bokhandelen en viktig kulturpolitisk samfunnsrolle som vi er opptatt av å ivareta på en god måte.

Bokhandlerforeningen mener Kulturutredningen er en solid utredning som dokumenterer viktige forutsetninger for et levende demokrati. Bokhandlerforeningen kommenterer i vårt høringssvar de deler av rapporten som hovedsakelig vedrører litteraturpolitikken.

Forslag til tiltak

- Sikre faste priser på nye utgivelser på norsk
- Fjerne mva på e-bøker
- Styrke og utvide nasjonale leseaksjoner
- Styrke folke- og skolebibliotekene
- Styrke innkjøpsordningene og formidlingen av disse

Boklov

Bokhandlerforeningen mener at en periode med fastpris på nye bøker er avgjørende for å sikre tilgjengelighet og formidling av bredde og dybde av norsk litteratur til hele befolkningen. Det viktigste tiltaket for å ivareta de kulturpolitiske målsetningene er å iverksette bokloven med faste priser.

Bokhandlerforeningen slutter seg til utredningens hovedkonklusjon: «Litteraturen er en av de best utviklede kunstartene i Norge med hensyn til bredde og kvalitet. Det leses mye i den norske befolkningen, og norsk språk står sterkt. Derfor mener utvalget det er viktig å videreføre litteraturpolitikken gjennom en boklov for fastpris¹.»

¹ Kapittel 1/side 16

Kulturpolitikk i en digital tid

Norske bokhandlere har i løpet av de siste ti årene blitt modernisert, effektivisert og profesjonalisert. Våre medlemmer tilgjengeliggjør i dag bredden av norsk litteratur enten bokleseren befinner seg i bokhandel, på nett eller på mobile plattformer. Gjennom et bredt utvalg av bøker, tilgjengelige og attraktive butikker på de viktige salgsstedene, kunnskap, gode råd og brukervennlige netthandler styrker bokhandelen kjøp av god litteratur. Bokhandlere både sentralt og lokalt bruker aktivt sosiale medier for å fremme litteratur og leselyst og er i kontinuerlig kontakt med mange lesere.

Investeringer knyttet til digitalisering og nye forretningsmodeller er svært kostnads- og tidkrevende, den krever stor teknologisk kompetanse og langsiktige investeringer. Lønnsomheten i nærmeste framtid vil komme fra papir mens man må bruke midler til å investere i det digitale – samtidig som er det usikkerhet knyttet til hvor store inntekter dette vil gi. Denne ”spagatøvelsen” vil vare i flere år. Dette er, som Kulturutredningen også skriver², med på å forklare at bokbransjen har brukt tid på å iverksette og videreutvikle nye forretningsmodeller i takt med at markedet modnes. Norske aktører tilbyr nå leseren gode fysiske bokhandler og gode digitale løsninger. Både ARK bokhandel og Norlilibris har gjennom en helhetlig strategi for salgskanalen utvidet tilbudet til bokleseren av både papirbøker, e-bøker og lyd-bøker både i fysisk butikk, på nett og på mobile enheter. Bokkilden har også laget egen e-bokleser og Fri bokhandel har laget egen nettløsning for lokallitteratur.

Bokhandlerforeningen mener at den digitale utviklingen i bokbransjen nå har kommet til det stadium hvor økt etterspørsel og økt tilbud vil vise en god veksttakt. Iverksettelse av boklov som omfatter e-bøker skaper forutsigbarhet og sikrer at de litteraturpolitiske målene om kvalitet, bredde og mangfold i tilbudet også nås for e-bøker.

Merverdiavgift på e-bøker

Kulturutredningen viser til at økt grad av digitalisering og språklig og kulturell globalisering gjør at vi står overfor nye utfordringer som krever nye tilnærminger og tiltak³.

Kulturutredningen skriver videre: Ett viktig hinder for utvikling av markedet for norske e-bøker er at disse e-bøkene belastes med merverdiavgift. Utvalget slutter seg til kravet fra aktører i bokbransjen om at merverdiavgiften på e-bøker bør oppheves⁴. Norske forlag velger å prise e-bøkene betydelig lavere enn p-boka. Uten mva på e-bøker ville norske lesere fått e-bøkene i gjennomsnitt 44% billigere enn p-boka.⁵ Rimeligere norske e-bøker vil styrke norsk språk i konkurransen med rimelige engelske e-bøker.

Mva på e-bøker er til hinder for videre utvikling av nye forretningsmodeller som for eksempel pakked løsninger med en kombinasjon av e-bøker og papirbøker. Tilbyr man bokkjøperen en pakke med både e-bok og p-bok sammen, vil hele

² Kapittel 11/side 166

³ Kapittel 15/side 159 og 161

⁴ Kapittel 11/side 172

⁵ Rapporten Det digitale Boknorge juni 2012 fra Forleggerforeningen og Bokhandlerforeningen

pakken få mva, ikke bare e-boken. Dette gjør at pakken totalt blir dyrere enn å selge elementene hver for seg.

Bokhandlerforeningen mener merverdiavgiften på e-bøker bør fjernes. Fjerning av mva vil styrke norsk språk i konkurransen med engelsk litteratur, samt legge til rette for ytterligere utvikling av nye forretningsmodeller.

Livet leves lokalt – den kulturelle grunnmuren

Kulturutredningen viser til at kommune-Norge er mangfoldig og at livet leves lokalt. Bokhandlerforeningen støtter utvalgets forslag til at det bør bygges opp tiltak nedenfra med utgangspunkt i lokale forutsetninger, menneskelige ressurser, prioriterte ønsker og behov⁶. Attraktive levende lokalsamfunn kjennetegnes ved et velfungerende offentlig tilbud og et variert og godt tilbud innen blant annet kultur. Bygges lokalt kultur- og næringsliv ned, som bokhandelen er en del av, får dette konsekvenser for lokalbefolkningen og lokalsamfunnet. Regjeringen peker på at engasjerte innbyggere og ildsjeler kan utgjøre en viktig forskjell i utviklingen av lokalsamfunn⁷.

I samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet er det blitt laget et kompetanseprogram for bokhandlere i distriktene, MERKUR-Bok. Programmet er et tilbud om kompetansebygging og nettverksarbeid for å omstille seg og styrke grunnlaget for lønnsom drift. 66 bokhandler har deltatt i Merkur-bok programmet så langt.

Utvalget anser kunst- og kulturfag i opplæringen, kommunalt og frivillig fritidstilbud og lokalsamfunnets kulturelle arenaer som hjørnesteiner i den kulturelle grunnmuren. Hele 88 prosent av befolkningen bor i en kommune med minst en bokhandel. I store deler av landet inngår bokhandelen som en viktig kulturarena. Bokhandelen tar på seg en rolle utover det å selge bøker. De arrangerer forfatterbesøk, etablerer lesesirkler, reiser rundt til lag og foreninger for å presentere nye bøker. Leserundersøkelsen gjennomført av Ipsos MMI i februar 2012 viser at 74 % av befolkningen kjøpte en bok i bokhandelen. I løpet av en måned er 73 % av befolkningen innom en bokhandel. Norsk bokhandel formidler og selger en enorm bredde. Bokhandelen selger 15000 forskjellige titler hver uke og over 40.000 ulike titler i løpet av et år.

Vi støtter utvalgets overbevisning om at grunnlaget for bred deltakelse i kulturlivet legges i det enkeltes lokalsamfunn. Bokhandlerne samarbeider ofte tett med lokalt næringsliv, bibliotek og skoler om ulike lokale kulturarrangement. Tilgjengelighet til vitale og attraktive folkebibliotek, skolebibliotek og bokhandler i nærmiljøet er viktig for å skape leselyst.

I utviklingen av ny digital infrastruktur for bibliotekvirksomhet vil vi understreke behovet for å sikre tilstrekkelige økonomiske ressurser. Dette er ikke minst viktig slik at opphavsrettshaver sikres nødvendige avtaler og vederlag. Det er sentralt å skille mellom kommersielle og ikke-kommersielle aktører. Offentlige

⁶ Kapittel 16 Oppsummering av tilrådinger
⁷ St.m 13 Ta heile Noreg i bruk

biblioteks tjenester skal tilbys befolkningen gratis. Det er viktig at det digitale biblioteket også er en ikke-kommersiell tjeneste, hvor løsningene ivaretar verdiskapning for bransjen totalt til det beste for boka og leseren.

Bokhandlerforeningen støtter Kulturutredningens forslag om å styrke skole- og folkebibliotekene. For bokhandelens del vil bokloven gjøre det mulig for bokhandelen å utvikle stadig bedre tilbud til boklesere, både på nett og i butikk.

Løft for leseaksjoner

Lesing er en grunnleggende ferdighet og en kulturell kompetanse. Bokbransjen, skole, bibliotek og myndigheter har en felles interesse av å samarbeide om formidlingstiltak som har som formål å bidra til økt leselyst og interesse for litteratur hos barn og unge.

Kulturdepartementet har lagt frem sin Lesestrategi for 2013 hvor målet er å fremme lesing og leselyst, og sikre tilgang til litteratur for barn- og unge. I en utredning fra Sverige foreslås det økte tiltak for leseløft. Utredningen slår fast at det trengs sterke grep for å forbedre leseforståelsen og øke lysten for å lese (Läsandets kultur (SOU 2012:65).

Leselystaksjonen er et eksempel på at samarbeid og en kombinasjon av statlige og private midler gjør det mulig å få til nasjonale løft. Tidligere tilbakemeldinger fra skolene viser at nasjonale lesedugnader som Leselystaksjonen er viktig og har betydning for elevenes lesemotivasjon og leseglede. Leselystaksjonen er Norges eneste landsomfattende leselystaksjon for elever som går i 5. eller 6. klasse våren 2013. Aksjonen er en del av Leseløftet 201-2014. I alt deltar over 1135 skoler over hele landet. Leselystaksjonen har som mål å lage en attraktiv aksjon for barn, og involverer både foreldre og skolen, Aksjonen går i korthet ut på at alle elever i 5. og 6. klasse som har lest minst tre bøker kan få velge seg en bok i sommergave i bokhandelen. Med økt økonomisk støtte ville det vært mulig å lage en aksjon som dekker flere klassetrinn, eventuelt hele grunnskolen.

Foreningen !les er et annet eksempel hvor bokbransjen samarbeider og hvor man får samordnet og iverksatt målrettede leseaksjoner for elever i ungdomstrinnet og videregående skole.

Bokhandlerforeningen mener lesefremmende tiltak er viktigere enn noen gang. Det tar tid og koster penger å bygge opp aksjoner og gjøre disse kjent. Forutsigbarhet til økonomisk støtte over flere år er en forutsetning for å lykkes. Økt støtte vil kunne gjøre det mulig å lage nasjonale aksjoner for flere klassetrinn.

Videreføre og styrke innkjøpsordningene

Innkjøpsordningene er, sammen med fastpris og mva-fritaket, et av de viktigste litteraturpolitiske virkemidlene som sikrer et bredt boktilbud til leseren. Bøkene i innkjøpsordningene spres til bibliotekene og tilbys i tillegg som en del av dagens bokavtale som frivillige abonnement til landets bokhandler. Det pågår nå et arbeid med ytterligere å forbedre disse. Bokhandlerforeningen støtter hva

Kulturdepartementet skrev i sitt høringsnotat til boklov: Det er viktig å videreføre abonnementsordningene. Dette vil sikre den mest fleksible utviklingen av alternative abonnementer, tilpasset bokhandler av forskjellig størrelse og profil. Det er heller ikke et krav til at forhandlerne tegner abonnement. Det må likevel være en målsetting at de forskjellige abonnementene skal være så attraktive for bokhandlerne at antallet bokhandler som velger å tegne et abonnement skal være et betydelig antall⁸.

Bokhandlerforeningen har sammen med Forfatterforeningene og Forleggerforeningen tidligere foreslått at det avsettes midler til formidlingstiltak av bøkene i innkjøpsordningene. Det mener vi vil være fornuftig for å få synliggjort bøkene ytterlige både i bokhandel og bibliotek.

Bokhandlerforeningen støtter en videreføring og styrking av innkjøpsordningene hvor formidlingstiltak også blir en del av ordningene.

Oslo 28.06.2013

Trine Stensen
Administrerende direktør
Bokhandlerforeningen

⁸ Kulturdepartementet - Høring – lov om omsetning av bøker side 23